

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій
Кафедра перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

« 15 » _____ серпня _____ 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціолінгвістика

Рівень вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 Філологія, спеціалізація 035.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська

Освітня програма Філологія (Германські мови та літератури (переклад англійська та німецька мови включно))

Форма навчання заочна

2024– 2025 навчальний рік

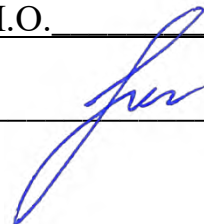
Робоча програма навчальної дисципліни “Соціолінгвістика (вибіркова дисципліна) розроблена на основі освітньо-професійної програми Філологія (Германські мови та літератури (переклад англійська та німецька мови включно) навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізація 035.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська

Розробник: Бондаренко К.Л., кандидат філологічних наук, доцент

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри

Протокол від « 15 » серпня _____ 2024 року № 1

Завідувач кафедри _____ Ярова Л.О. _____

(підпис)

Робоча програма навчальної дисципліни “Соціолінгвістика” для студентів спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2024. – 17 с.

© Бондаренко К.Л., 2024 рік
© ЦДУ імені В. Винниченка,
2024 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
			заочна форма навчання
Кількість кредитів –	Галузь знань (035) Філологія	За вибором	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (назва)	Спеціальність: 035.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська	Рік підготовки	
			3-й
Загальна кількість годин 70		Семестр	
			6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітня програма: Філологія (Германські мови та літератури (переклад англійська та німецька мови включно) (Рівень вищої освіти: бакалавр	год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	138 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю:	
	залік		

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування професійного сприйняття мови як виразника соціальної гендерної, регіональної, вікової ідентичності.

Завдання:

-ознайомити студентів з понятійним апаратом сучасної вітчизняної та закордонної соціолінгвістики, визначити спільні та відмінні риси на понятійному рівні;

-прищепити навички професійної роботи з джерелами соціолінгвістичних даних;

- навчити визначати соціолінгвістичний портрет носія мови з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників, обирати стратегію відтворення його/її мовленнєвої поведінки іншими мовами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть:

Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціолінгвістика як наука. Методи порівняльних соціолінгвістичних досліджень.

Тема 2. Корпус як джерело соціолінгвістичних даних.

Тема 3. Термінологічно-поняттєва парадигма субстандарту.

Тема 4. Особливості перекладу соціостилістичних варіантів. Мовні табу. Евфемізми та дисфумізми. Лінгвальні обмеження в перекладацькій діяльності.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					ус бо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	СРС		л	п	ла б.	ін д.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1.												
Тема 1. <i>Соціолінгвістика як наука. Методи</i>		2	2									

<i>порівняльних соціолінгвістичних досліджень</i>												
<i>Тема 2. Семантичні поля як спосіб категоризації дійсності та засіб її фіксації.</i>		2	4									
<i>Тема 3. Особливості семантичних відношень українських та англійських лексем на позначення чоловіка / жінки та специфіка їхнього перекладу</i>		2	2									
<i>Тема 4. Корпус як джерело соціолінгвістичних даних.</i>		2	4			60						
		8	12			60						
Розділ 2												
<i>Тема 1. Соціолінгвістичний аспект зіставного вивчення лексики Стандарт і субстандарт у мовному континуумі. Оцінка субстандарту в зарубіжному та вітчизняному метамовному дискурсі.</i>		2	2									
<i>Тема 2. Історія вивчення підсистем</i>		2	2									

<i>субстандарту в зарубіжній та вітчизняній лінгвістиці</i>												
<i>Тема 3. Термінологічно-поняттєва парадигма субстандарту. Сленг як об'єкт лінгвокультурологічних досліджень</i>		2	2			10						
<i>Тема 4. Процеси семантичної деривації в українському та англійському сленгу</i>		2	4			10						
<i>Тема 5. Семантичні особливості перекладу сленгу</i>		2	4			10						
<i>Тема 6. Мовні табу. Евфемізми та дисфумізми. Лінгвальні обмеження в перекладацькій діяльності.</i>		2	4			28						
<i>Разом за Розділом 2</i>		12	18			58						
Усього годин		20	30									
ІНДЗ												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин												

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Соціолінгвістика як наука. Методи порівняльних соціолінгвістичних досліджень.</i>	2

2	<i>Корпус як джерело соціолінгвістичних даних.</i>	2
3	<i>Термінологічно-поняттєва парадигма субстандарту.</i>	2
4	<i>Особливості перекладу соціостилістичних варіантів. Мовні табу. Евфемізми та дисфумізми. Лінгвальні обмеження в перекладацькій діяльності.</i>	2
	Разом	8

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Соціолінгвістика як наука. Методи порівняльних соціолінгвістичних досліджень. Корпус як джерело соціолінгвістичних даних.</i>	2
2	<i>Особливості перекладу соціостилістичних варіантів. Мовні табу. Евфемізми та дисфумізми. Лінгвальні обмеження в перекладацькій діяльності.</i>	2
	Разом	4

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.3. Теми лабораторних занять

4.3.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.3.2 заочна форма навчання

№	Назва теми	Кількість

з/п		годин
1		
2		
	Разом	

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Корпус як джерело соціолінгвістичних даних.</i>	60
2	<i>Відтворення соціостилістичної лексики в перекладі</i>	58
	Разом	138

4.4.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни “Соціолінгвістика” передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп’ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проектно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- 1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
 - наочні (презентація, демонстрування);
 - практичні методи (вправи; практичні завдання).
- 2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
 - метод проблемного викладу матеріалу;
 - моделювання життєвих ситуацій;

- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є наскрізні проекти та поточний контроль.

Об'єктами поточного контролю (0-5 балів) знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях.

Оцінка 5 балів: Завдання (теоретичне, практичне) виконано повністю, аргументація та приклади детальні.

Оцінка 4 бали: Завдання (теоретичне, практичне) виконано добре, але є незначні прогалини.

Оцінка 3 бали: Завдання (теоретичне, практичне) виконано частково, поверхнєве пояснення.

Оцінка 2 бали: Є значні (теоретичні, практичні) помилки.

Оцінка 1 бал: Завдання майже не виконано.

Фінальний проєкт передбачає презентацію та захист двох проєктів: роботи з корпусами української мови з фокусом на соціолінгвістичні особливості лексичних одиниць та роботи з аналізом аудовізуального проєкту на предмет перекладу українською субстандартних лексичних одиниць. Критеріями оцінювання є:

Проєкт 1

Темпоральний аналіз (10 балів)

10 балів: Повний аналіз з кількома чіткими прикладами, що підтверджують сучасність або застарілість кожної лексичної одиниці. Висновки детально аргументовані.

9 балів: Аналіз дуже хороший, з усіма ключовими аспектами, але незначна кількість прикладів.

8 балів: Аналіз охоплює більшість темпоральних характеристик, але частково не деталізований.

7 балів: Включено основні аспекти, але бракує детальних прикладів або аргументів.

6 балів: Аналіз поверхневий, містить окремі аспекти без повного обґрунтування.

5 балів: Дуже обмежений аналіз, містить кілька загальних тверджень без прикладів.

4 бали: Поверхневий аналіз з малою кількістю прикладів або без аргументів.

3 бали: Мінімальний аналіз, майже без обґрунтування.

2 бали: Є тільки згадка про темпоральність без жодних прикладів чи аргументів.

1 бал: Темпоральний аналіз повністю відсутній.

Регіональний аналіз (10 балів)

10 балів: Ґрунтовний аналіз, з прикладами з корпусу, які підтверджують регіональне використання кожної лексичної одиниці.

9 балів: Аналіз включає більшість регіональних особливостей, але є незначні прогалини.

8 балів: Хороший аналіз із прикладами, але не всі аспекти регіональності розкрито.

7 балів: Аналіз обмежується лише кількома аспектами регіональності, частково аргументований.

6 балів: Аналіз поверхневий, з кількома прикладами або недоліком обґрунтувань.

5 балів: Дуже обмежений аналіз, зосереджений лише на одному аспекті.

4 бали: Мало прикладів, аргументація слабка або відсутня.

3 бали: Мінімальний аналіз з нечіткими висновками.

2 бали: Згадка про регіональність без аналізу чи прикладів.

1 бал: Аналіз регіональності повністю відсутній.

Аналіз функціонування (10 балів)

10 балів: Детальний аналіз із розглядом жанрів, контекстів та прикладів використання в корпусі.

9 балів: Аналіз дуже хороший, але з незначними прогалинами в деталях або кількості прикладів.

8 балів: Охоплює більшість жанрових особливостей, але недостатньо глибокий.

7 балів: Частково розкриває жанрові характеристики, приклади обмежені.

6 балів: Поверхневий аналіз із загальними твердженнями без деталей.

5 балів: Дуже обмежений аналіз із недостатньою кількістю прикладів.

4 бали: Мало аргументів, неохоплення жанрових контекстів.

3 бали: Мінімальний аналіз, нечіткі висновки.

2 бали: Загальні твердження без аналізу чи прикладів.

1 бал: Аналіз функціонування повністю відсутній.

Робота з інструментами корпусного пошуку (10 балів)

10 балів: Ефективне використання CQL, правильні запити, обґрунтовані результати з чіткими прикладами.

9 балів: Переважно ефективне використання, з кількома незначними недоліками.

8 балів: Правильні запити, але недостатній аналіз отриманих результатів.

7 балів: Часткове використання інструментів, обмежена аргументація результатів.

6 балів: Використання CQL неповне або з численними помилками.

5 балів: Дуже обмежене використання інструментів пошуку.

4 бали: Некоректні запити або відсутність результатів.

3 бали: Мінімальні спроби роботи з корпусом, без конкретних результатів.

2 бали: Немає спроб роботи з CQL, лише загальні твердження.

1 бал: Робота з корпусом не проводилася.

Проект 2

Підбір уривку (10 балів)

Актуальність та відповідність завданню (5 балів):

5 балів: Уривок чітко відповідає вимогам завдання, тривалість відповідає мінімальним 2 хвилинам, актуальний і цікавий для аналізу.

3 бали: Уривок частково відповідає вимогам (наприклад, трохи коротший або менш актуальний).

1 бал: Невідповідність завданню або недоліки у тривалості/актуальності.

Рівень складності уривку (5 балів):

5 балів: Уривок достатньо складний для аналізу (містить різноманітні лексичні, граматичні та стилістичні особливості).

3 бали: Складність уривку обмежена, але прийнятна.

1 бал: Уривок занадто простий, що обмежує глибину аналізу.

2. Аналіз лексичних особливостей (15 балів)

Глибина аналізу (10 балів):

10 балів: Ретельний аналіз використаних лексем, включаючи пояснення вибору слів і відповідність контексту.

7 балів: Аналіз деталізований, але має кілька упущень.

4 бали: Поверхневий аналіз, із багатьма упущеннями.

2 бали: Недостатньо уваги до лексичних аспектів.

Аргументація (5 балів):

5 балів: Усі твердження логічно обґрунтовані з використанням прикладів.

3 бали: Аргументація частково присутня, але недостатньо чітка.

1 бал: Відсутність обґрунтування.

Висновки та загальна оцінка перекладу (15 балів)

Обґрунтованість висновків (10 балів):

10 балів: Чіткі, аргументовані висновки про якість перекладу, включаючи відповідність українській мові та контексту.

7 балів: Висновки загалом коректні, але не завжди детальні або аргументовані.

4 бали: Поверхневі або неповні висновки.

2 бали: Відсутність детального аналізу.

Структурованість та логіка (5 балів):

5 балів: Аналіз чіткий, логічний і структурований.

3 бали: Деякі аспекти аналізу не впорядковані або недостатньо структуровані.

1 бал: Відсутність чіткої структури або логіки.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Соціолінгвістика як наука. Методи порівняльних соціолінгвістичних досліджень

2. Як корпусні дані використовуються для соціолінгвістичних досліджень?

3. У чому полягає різниця між стандартом і субстандартом у мовному континуумі?

4. Як субстандарт оцінюється в зарубіжному та вітчизняному метамовному дискурсі?

5. Опишіть історію вивчення підсистем субстандарту в зарубіжній та вітчизняній лінгвістиці.

6. Які основні процеси семантичної деривації в українському та англійському сленгу?

7. Як мовні табу, евфемізми та дисфемізми впливають на перекладацьку діяльність?

8. Наведіть приклади регіональних особливостей у лексикографії та їх вплив на переклад.

9. У чому полягає специфіка перекладу арготизмів та жаргонізмів?

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Розділ 1				Розділ 2						Самост. робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T5	T6		100
5	5	5	5	5	10	10	10	10	10	80	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Кочерган М. П. Мова як символ соціальної солідарності // Мовознавство. — 2003. — № 1. — С. 3–10.
2. Красовська Г., Сухомлинов О., Сигеда П. Соціолінгвістичний компендіум / Г. Красовська, О. Сухомлинов, П. Сигеда. — К. : Талком, 2020. — 336 с.
3. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики : [посібник] / Л. Масенко; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". — Київ: Києво-Могилян. акад., 2010. — 242, [1] с. : іл.
4. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. — К. : Критика, 2003. — 336 с.
5. Тараненко О. О. Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі) // Мовознавство. — 2003. — № 2–3. — С. 30–55.
6. Bondarenko, K. (2019). Slang in animated cartoons: Translation peculiarities. *Linguistics Beyond and Within (LingBaW)*, 5(5), 17-28.
7. Bondarenko, K. Gender peculiarities rendered in standard and slang terms /A contrastive perspective on figurative language *Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego*, 2019. С. 57-71

8. Bondarenko, K. La traducción de la jerga británica en Ucraniano (el caso de “Misfits”)/Traducción y soctenibilidad cultural: sustrato, fundamentos y aplicaciones. Ediciones Universidad de Salamanca 2019, pp 85-91.
9. Bondarenko, K. Первый англо-украинский словарь сленга: семантико-идеографический поход /in *Badania nad językiem i kulturą*, t. 1: Tradycja i współczesność w języku i literaturze, red. Swietłana Gaś, Dorota Kalecińska, Sandra Wawrzyniak, Poznań 2016, С.130-139.
10. Bondarenko, K., & Bondarenko, O. (2021). Translating English slang into Ukrainian: A study of Pulp Fiction and Once Upon a Time in... Hollywood. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 105, p. 04001). EDP Sciences.
11. Бондаренко К., Гась С. Детабуизация в словарях и переводе. *Badania nad Językiem i Kulturą*, t. IV, Poznań 2018
12. Бондаренко К.Л., Бондаренко О.С. Зіставна лексикологія (гендерний та соціолінгвістичний аспекти). Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов (лист МОН від 1.06.2010 за № 1/11-5402)
13. Бондаренко, К. (2009). Співвідношення сленгової лексики української та англійської мов: лексикографічний та перекладацький аспекти. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Філологічні науки, (81 (4)), 141-146.
14. Бондаренко, К. Л. (2007). Назви грошей в українській та англійській сленгових картинах світу.
15. Бондаренко, К. Л. (2013). Явище енантіосемії в українському й англійському субстандарті.

Допоміжна

1. Andreichuk, N., Babelyuk, O. (2019). *Contrastive lexicology of English and Ukrainian languages: Theory and practice*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика».
2. Demenchuk, O. (2018). *Contrastive Lexicology of the English and Ukrainian Languages* (2nd ed., rev.). Рівне: РДГУ.
3. Бондаренко, К. (2012). Лінгвокультурна специфіка концепту «дурень» в українській та англійській сміхових мовних картинах світу (на матеріалі лексичного субстандарту). *Наукові записки*, Вип. 104 (2), Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка.
4. Бондаренко, К. Л. (н.д.). Особливості мікрополя «назви особи за інтелектуальним, інтелектуально-емоційним станом, властивістю та їх виявом» в українському і британському сленгах. ББК Ш81.0+82.0 С92, 87.

5.2. Методичне забезпечення

Робоча програма та силабус дисципліни

5.3. Інформаційні ресурси

<http://uacorporus.org/Kyiv/ua>

<https://www.sketchengine.eu/british-national-corpus-bnc/>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотукаїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

2. Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем кафедри.

3. Формат бланка – А4 (210×297 мм).